

Egy építész, aki még mozdonyt is tervezett

Budapesten él, de még meszebbről érkezett **Makay Tamás**, aki rendbe hozta a Nemeskéri-kastélyt a Tolna vármegyei Miszlán. A Partiumban, Nagykárolyban nőtt fel, 1984-ben települt át Magyarországra. Építészdinasztia sarja, műemlékvédelmi szakember. Több nagy, régi épület felújítása fűződik a nevéhez, az említett dunántúli, 640 négyzetméteres kúriát kulturális célokra rendezte be, felesége, Makayné Pál Berta hathatós közreműködésével. Kortárs festőtáborokat és komolyzenei, barokkzenei találkozókat, képzéseket tartanak benne, illetve az udvarán.

Az áttelepülés után, két diplomával, sírkövesként dolgozott

– Tudni kell, hogy a Partiumban a mai napig erős magyar tömb él – vázolja a helyzetet. – Már jóval a trianoni elcsatolás előtt nagy versengés folyt a megyeszékhelyi pozícióért, a Károlyi grófok városa, Nagykároly és Szatmárnémeti között. Most ez utóbbi a székhely, az iparosításnak köszönhetően, de én nagykárolyi vagyok, úgyhogy nem akartam Szatmárnémetibe menni tanulni. De munkát végül is ott kaptam. A szatmári tervezőintézetben dolgoztam, s amellet egy vállalatnál is adtak feladatot: ipari formatervezést az Unio bányagépgyárban.

Fotó: Fitt Tamás

Maga is rajzol, fest

Megpályáztak egy bolíviai munkát: 2, 6, 12 és 24 tonnás bányamozdonyokat kellett tervezni és gyártani. Olyanokat, amelyek versenyképesek lehetnek a külföldi konkurenciával. Nyertünk, és minden fajtából 25-25 darabot rendeltek meg. Azért esett ránk a választás, mert mindent a lehető legegyszerűbbre csináltunk, miközben a világcégek már akkor telerakták automatikával a mozdonyaikat. Azt mondta a megrendelő bolíviai tulajdonos-vezérigazgató, hogy náluk a dolgozók 90 százaléka analfabéta, csak a csavarhúzóhoz és a kalapácshoz értenek, és a mi mozdonyainkat ezekkel meg lehet javítani.

Persze az is mellettünk szólt, hogy a kis mozdonyokat szétszedhetővé tettem, s így könnyen – darabokban – le tudták vinni őket a liftekkel, az akár háromszáz méter mély bányajáratokba is. Ahol összecsavarták a részeket.

– *Ha ilyen jól mentek a dolgok, miért jött át Magyarországra?*

– Nem mentek jól. Erdélyben és a Partiumban magyarnak lenni nem volt egyszerű Ceausescu uralma alatt. A mi családunk ketté volt osztva. Apai nagyanyám, a lánya családjával, a keresztszüleimmel már 1940-ben Magyarországra költözött. Apám viszont kilenc hónap francia földön töltött amerikai hadifogság után hazatért, és Nagyváradban nősült meg. A felmenőink az 1700-as évek óta ott éltek. Én megjártam Bukarestet – egyetemistaként –, és teljesen biztos voltam abban, hogy belőlem sosem lesz román. Mert a karrierlehetőség sokakat csábított az elrománosodásra. Vonzott a magyar közeg, a magyar nagyváros, így érkeztem Budapestre, 1984-ben. Mondták, hogy rossz helyen szálltam le a vonatról – mert akkor volt a legnagyobb elvándorlás nyugatra –, de tudtam, hogy jó helyen vagyok. Ha itt engem valaki szid, visszaszólhatok, ott nem, ott büntették azt, aki megmondta a véleményét. A román vívóválogatottból kirúgtak, magyarkodásért. Zárójelben: 1971-ben ifjúsági bajnok lettem, 1972-ben viszont nem engedtek ki a vb-re. Az egész román törvályogatott otthon maradt, mert egy román se volt köztünk. Akkor kicsúszott a számon egy kis kritika...

– *Áttelepüléskor könnyen megkapta a magyar állampolgárságot?*

– Nem mondhatnám, két évembe telt. Ott lemondtam a román állampol-

gárságomról, itt pedig a személyi igazolvány helyett hontalan igazolványt kaptam. A két diplomám honosítása is eltartott egy darabig. Nem tudtam, hogy a szocialista Magyarországon nem fogadják tárt karokkal a határon túlról érkező magyarokat. Mindenki gyanús volt a szovjet típusú államokban. Sírkövesként tudtam elhelyezkedni, én voltam a temetőben a kerékpáros mérnök, aki kőfaragó és betűvéső. A szakmában 1986-ban tudtam csak elhelyezkedni, az Építőipari Beruházási Vállalatnál. Részt vettem a Hematológiai és Vértranszfúziós Intézet kivitelezésének lebonyolításában és a Budenz utcai tűzoltólakannya munkálatainak levezénylésében. Nagyon szerettem volna tervezni, de arra csak később adódott lehetőségem. Sokat köszönhetek az irodavezetőmnek, Major Norbertnek, aki a szaknyelvre, a szakmai tárgyalások mikéntjére, a hivatalos kommunikációra megtanított. Onnan egy kis céghez, a Vertikal Építőipari Szakcsoporthoz kerültem, majd az MTA Építészeti Ágazatához, ahol tisztességes állást kaptam 1987-ben: főmérnök lettem.

A Munkácsy-kiállítás fűtése és az Anna-fürdő szellőzése

– Kétszáz ember került a kezem alá, és végre a tervezésekhez is volt közöm. Tervpályázatot nyújtottam be például, két kolléga közreműködésével, a Nemzeti Színházra. Nem nyertünk, de a zsűri nagyra értékelte azt az ötletet, hogy a régi színház bejáratát javasoltam beilleszteni, egy modern épületbe. Kezdték megismerni, abban az időben, ha valakivel konfrontálódni kellett – akár Makovecz Imrével is –, már más

alapállásból tárgyalhattam, nagy cég vezetőjeként, mint korábban. A vállalat központja Martonvásáron volt, odaköltöttünk a családdal, s egészen 1992-ig maradtunk. A rendszerváltás ezt a céget is megtalálta. Mondták, hogy karcúsítani kell; az emberek felét, százat küldjek el. Ezt nem vállaltam, s közölték, hogy akkor nekem kell menni, a leépítést meg majd elvégzi más. Így is történt.

– *Magáncéget alapított?*

– A Makay Építészeti Vállalkozást 1993-ban hoztam létre. Tervezést, kivitelezést és ingatlanfejlesztést is végeztünk, szükség esetén alvállalkozók bevonásával. Két építészdiplomával jöttem át Magyarországra – egy főiskolaival és egy egyetemivel –, aztán itt is szereztem egyet, posztgraduális képzésen: műemlékvédelmi szakmérnököt, 1997-ben. Sokat foglalkoztam attól kezdve a régi épületekkel. Találkoztam egy kimutatással, mely szerint az ötvenes-hatvanas években felmérték a magyarországi kuriális épületeket, és körülbelül 150 ezret tartottak nyilván. Néhányat hasznosítottak – iskolának, múzeumnak, öregotthonnak, művelődési háznak –, de rengeteg volt a pusztuló, méltatlan állapotban lévő. Köztük a miszlai is. Ez egy 1700-as években született barokk kiskastély. Nem tudni, mikor volt utoljára karbantartva. Az államosítás után az erdészet kapta meg, és lakásokat alakított ki benne, erdészeknek és tanítóknak. Amikor megvettük, 2007-ben, a falak düledeztek, a tető bergyott, és az épületen belül is növények, fák nőttek. 1974-ben lakhattak benne utoljára, mert találtam egy az évi falinaptárt az egyik konyhahelyiségben.

– *Sokáig tartott a rendbehozatala?*

– Másfél évig. Az igényesség időigényes. A rendszerváltás után kastélyokhoz, kúriákhoz jutottak sajnos olyan nagyravágyó kisvállalkozók is, akik nekiálltak birkózni a feladattal – a rendbehozatallal, átalakítással –, és nagyobb kárt csináltak, mint amekkorára volt. Jártam olyan helyen, ahol egy tág teret, téglaválaszfalakkal szét-daraboltak, miközben fenn egy gyönyörű mennyezetfreskó díszelgett. Szóval megfelelő szaktudás, értő szem és kéz, kellő szakmai alázat kell ahhoz, hogy hozzányúljunk a régi mesterek épületeihez. Voltak emlékezetes munkáink. Például a debreceni múzeum régi szárnyának helyreállítása, ahol Munkácsy-képek voltak kiállítva, és mindig beázásról panaszkodtak a dolgozók. Valójában csak a pára csapódott le az üvegtetőre. Kiderült, hogy eredetileg egy zseniális körfűtést találtak ki az építészek, csak volt valamikor egy fűtésátalakítás, és valószínűleg egy lakatos úgy gondolta, hogy ezeket a régi csöveket le kell vágni, hogy ne éktelenkedjenek ott. Szerencsére megtaláltuk a maradványokat, a pincében is a csatlakozást, kibontottuk, helyreállítottuk, és megszűnt a párásodási probléma. Hasonló régi nagy ötletre bukkantunk a szegedi Anna-fürdőnél, aminek a teljes rekonstrukcióját elvégeztük. A II. világháború idején fertőtlenítő állomás működött az épületben, és mindent teledobáltak szeméttel. Elég volt kibontogatni ezeket a járatokat, és tökéletes gravitációs szellőzése lett az épületnek. Nagy öröm az építésznek, amikor visszaállíthatja az eredeti megoldást, amit menet közben elrontottak a hozzá nem értők. Konkrét kastélyfelújítás-megrendelést először Somogy megyéből

Makay Tamás (a jobb szélén) alkotó- és előadóművészek társaságában, a miszlai kúria udvarán

kaptunk. Egy új, ötszáz négyzetméteres szárnyat is kellett terveznem a kisaszondi kastélyhoz, és a tízhektáros parkot is megterveztük. Sok jó munkatársam volt, közben akkreditáltattuk a céget, ami azt jelentette, hogy leendő kollégák, azaz egyetemisták gyakorlatra járhattak hozzánk. Ennél a kastélynál például velem dolgozott Dénes György mint végzős diák, aki később Ybl-díjas építész lett. Volt még egy nagy kastélyfelújításunk, a Vas megyei Sorokpolányon, egy 1400 négyzetméteres, háromszintes gyönyörűség. Ott is dolgoztak velem kiváló kollégák; Szandbauer Valter nevét feltétlenül meg kell említenem. És aztán jött a saját projekt, Miszla, a maga szerény 640 négyzetméterével.

Megkezdett építkezésnek számít-e az, ha megtámasztanak egy falat?

– Beindultak az ingatlanfejlesztések, építettünk Budapesten vagy ötszáz

lakást. Voltak határon átnyúló vállalkozásaink is. Sepsiszentgyörgyön építettünk egy evangélikus és befejeztünk egy már elkezdett unitárius templomot, Nagyváradban pedig terveztünk egy református templomot, ami csak 25 évvel később valósult meg. Parajdon létesítettünk egy panziót, és amikor eladtuk, az árát szabadon felhasználhattuk, mert a cég jól ment, nem kellett beletenni, s a miszlai kúria megvásárlására fordítottuk. A feleségem nagy szervező, mindketten művészetkedvelők vagyunk, s úgy gondoltuk, hogy ezt az épületet – ha nem is költözzünk oda – képesek leszünk üzemeltetni, meg tudjuk tölteni tartalommal, kulturális programokkal.

– *A felújítás önerőből ment, vagy kellett hozzá pályázati pénz?*

– Kellott volna, de első alkalommal nem kaptunk, mert az egyik kidőlőfélben lévő falat megtámasztottuk, még hozzá új gerendákkal, amit látva úgy döntöttek a pályázatbírálók, hogy ez már egy megkezdett beruházás, ami-

re nem jár támogatás. A következő évben aztán ők szoltak, hogy próbálkozzunk újra, mert van lehetőség, és akkor nyertünk pénzt. Az egész életem kompenzációkból áll: a múltbeli jó vagy rossz később kiegyenlítődik. Az egyéniségem is ilyen, mert a gyökereim éppen olyan fontosak, mint a jövőbeli álmaim.

– *És a Mislával kapcsolatos álmok megvalósultak?*

– Alapvetően igen, bár mindig vannak új tervek. Az első csoportokat 2010-ben fogadtuk: képzőművészeket és barokk zenészeket. Barátunk, Dinyés László szobrászművész fia, Dinyés Soma – aki ma a Magyar Rádió Gyermekkorúsának karnagya – eljött, még dolgoztak a kőművesek, de ő nem zavartatta magát, a hegedűjével végigjárta a helyiségeket, és megállapította, hogy fantasztikusan jó mindenütt az akusztika. Megszervezte az első barokk kurzust, Tóth Mónika és mások tanítják az érkezőket; van egy téli és egy nyári tábor is. Annyira elismertté váltunk, hogy már ösztöndíjjal is támogatják a miszlai kurzusok részvevőit.

Képzőművészet terén a kortárs alkotók felé fordultunk. Az induláskor festő barátomat, Tiry Pétert kértem fel művészeti vezetőnek. A táborozók minden alkalommal hagynak itt fejenként egy-két alkotást, úgyhogy már több mint kétszáz képből áll a gyűjteményünk. Táborzáró kiállításokat és koncerteket is szoktunk rendezni a környéken: Tamásiban, Simontornyán, Gyönkön. Az ideális az volna, ha önfenntartó lenne mindez. A deficitese működtetés elkerülése érdekében 2014-ben vendégházzá alakítottuk a magtárat, kilenc szobával, ahová családok, baráti társaságok, vissza-visszatérő csoportok szoktak jönni, s a bevétel, ha nagy nyereséget nem is hoz, de körülbelül egyensúlyban tartja a költségvetést. Miszla már ott van a kulturális térképén. Szívesen jönnek ide az alkotók és előadók. Nekünk is jól esik ez az „embergyűjtés”. Egyre többen vannak, akik itt mutatkoztak meg először, és mára országos, sőt nemzetközi hírnevet szereztek.

Wessely Gábor

MAKAY TAMÁS építész 1954-ben született Nagykárolyban, 1984-ben Magyarországra települt. Saját cégét 1993-ban hozta létre. Lakások, templomok és kastélyok építésével, felújításával is foglalkozik. Szabadidejében olvas, fest, vadászik és sportol. Vívni a szatmárnémeti Stahl Jencsik Katalin buzdítására kezdett (aki 1972-ben világ bajnok lett), és 1971-ben ifjúsági bajnoki címet szerzett Romániában. Mindemellett hitgyakorló evangélikus, a nagykárolyi evangélikus templom és gyülekezet fennállásának kétszázadik évfordulójára múltidéző könyvet jelentetett meg 2023-ban. Munkássága elismeréséül megkapta egyebek mellett a Podmaniczky-díjat (2007).

Vibráció